

Λ. Μαβίλης

A. Βιογραφικά στοιχεία

1. Καταγωγή-Γέννηση 2. Σπουδές (Γερμανία) 3. Ο θάνατος του ποιητή (Δρίσκος 1912)

B. Η ζωή στην Κέρκυρα: (ενασχόληση με την πολιτική και τη λογοτεχνία) (αγωνιστής του δημοτικισμού – μέλος του «Εκπαιδευτικού Ομίλου») (Βουλευτής της Β Αναθεωρητικής Βουλής του 1910)

Γ. Η ποίηση του Λ. Μαβίλη

Λ. Μαβίλης ο τελευταίος της Επτανησιακής Σχολής

Εργογραφία: 56 σονέτα, 44 άλλα ποιήματα και 15 επιγράμματα

Τα σονέτα του Μαβίλη (τεχνική – θεματογραφία)

Δ. Ο παρνασσιστής Λ. Μαβίλης

1. Πηγές έμπνευσης 2. Παρνασσικά χαρακτηριστικά 3. Ιδανιστής και αισθησιακός, ηδονιστής και ονειροπόλος

E. Η Στιχοουργία του Μαβίλη (ο ιαμβικός ενδεκασύλλαβος των Ιταλών)

Στ. Η γλώσσα του Μαβίλη (καθαρή δημοτική με επτανησιακούς ιδιοματισμούς)

Z. Εκδοτικά προβλήματα

Βιβλιογραφία:

1. Λ. Μαβίλη: Ποιήματα, Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη, Αθήνα, 1990
2. Αφιέρωμα το Λ. Μαβίλη, Νέα Εστία, τομ. 68 (1960), τευχ. 802
3. Γ. Χ. Σακελλαριάδη: Η γλώσσα των σονέτων του Μαβίλη, περ. Παρνασσός, τομ. 18 (1976), σ. 47-68 (στρουκτουραλιστική μελέτη)
4. Α. Καραντώνη: Νεοελληνική λογοτεχνία. Φυσιγνωμίες, τομ. Α, Αθήνα 1977, σ. 72-81
5. Γ. Βαλέτα: «Οι κοινωνικές ιδέες του Μαβίλη», Πρακτικά Δ Πανιονίου Συνεδρίου, τομ. Β, (Κερκυραϊκά Χρονικά, τομ. 26 (1982), σ. 369-376

6. Γ. Γ. Αλισανδράτου: «Η λήθη του Μαβίλη. Φιλολογικά σημειώματα», Αφιέρωμα στο Ν. Σβορώνο, τομ. Β, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο 1986, σ. 395-404

Σεμινάριο Λογοτεχνίας

Brno 11-05-10

Α. Μαβίλης

Ο Α. Μαβίλης από την πλευρά του πατέρα του καταγόταν από Ισπανούς αριστοκράτες και από την πλευρά της μητέρας του ήταν Κερκυραίος αριστοκρατικής καταγωγής. Ο ποιητής γεννήθηκε το 1860 στην Ιθάκη, όπου ο πατέρας του υπηρετούσε ως δικαστής του Ιονίου Κράτους. Τα πρώτα του γράμματα τα έμαθε στην Κέρκυρα, εδώ τελείωσε και το Γυμνάσιο το 1887 με πολύ καλή επίδοση. Μετά τις γυμνασιακές σπουδές του ο Μαβίλης παρακολούθησε μαθήματα φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο των Αθηνών για ένα χρόνο και αμέσως μετά έφυγε για το Μόναχο για να σπουδάσει φιλολογία. Στη Γερμανία έμεινε συνολικά 12 χρόνια ως το 1860 αλλά οι σπουδές του δεν υπήρξαν συστηματικές. Ο νεαρός αριστοκράτης αφοσιώθηκε στις ελεύθερες μελέτες ιδίως των ευρωπαϊκών λογοτεχνιών, ενώ άφησε να τον παρασύρει σε μεγάλο βαθμό και η ρομαντικά εύθυμη ζωή των φοιτητών στη Γερμανία με αποτέλεσμα, να μην μπορέσει ποτέ να οργανώσει τη συγκεκριμένη μελέτη των πανεπιστημιακών απαιτήσεων. Τα χρόνια περνούσαν χωρίς αποτέλεσμα και ο νεαρός σπουδαστής έγινε αυτό που θα λέγαμε σήμερα αιώνιος φοιτητής. Όπως απέδειξε η έρευνα των αρχείων στο Πανεπιστήμιο του Μονάχου, του Freiburg και του Strassburg σπούδασε με διακοπές από το 1878 μέχρι και το 1890. Φαίνεται, πως ο ποιητής είχε άγχος εξετάσεων. Κάποτε αποφασίζει να προετοιμαστεί συστηματικά και έτσι παίρνει το δίπλωμα του το 1890 από το Πανεπιστήμιο του Erlangen με διατριβή, που είχε θέμα δυο χειρόγραφα του βυζαντινού χρονογράφου του 11^{ου} αιώνα Ι. Σκυλίτση, που βρίσκονται στην Εθνική βιβλιοθήκη της Βιέννης. Είναι πολύ μακρύ το διάστημα της παραμονής του Μαβίλη στη Γερμανία για σπουδές, ο φίλος του και συμφοιτητής του Πανταζόπουλος εκεί μας δίνει πολύτιμες πληροφορίες για αυτήν την περίοδο της ζωής του ποιητή. Δυστυχώς κατά τον Πανταζόπουλο «έμπλεξε με τα γερμανικά σωματεία, πίνει πολλή μύρα, μονομαχεί συχνά και παραμέλησε τα μαθήματα του». Η μακρά παραμονή του Μαβίλη στη Γερμανία χωρίς να αποπερατώσει τις σπουδές του, του έγινε με τον καιρό ψυχικό μαρτύριο. Κάποια στιγμή εξαιτίας αυτού έπαψε να γράφει στους γονείς του, έτσι ώστε χρειάστηκε να ταξιδέψουν οι ίδιοι στη Γερμανία, για να τον δουν από κοντά. Τελικά, το 1890 πήρε το δίπλωμα του, περισσότερο για να ικανοποιήσει την αγωνία των γονέων του, που μαράζωναν από τον καημό τους παρά από δική του επιθυμία και αμέσως επέστρεψε στην Κέρκυρα. Από την ιδιαίτερη πατρίδα του δεν απομακρύνθηκε πια παρά για σύντομα ταξίδια στην Αθήνα, ιδίως ως βουλευτής το 1910-1911 με τον Βενιζέλο ή για εθελοντική συμμετοχή με τις απελευθερωτικές προσπάθειες του έθνους το 1896 στην επανάσταση της Κρήτης, το 1897 στο μοιραίο ελληνοτουρκικό πόλεμο στην Ήπειρο, όπου και τραυματίστηκε και το 1912 πάλι στην Ήπειρο, όπου και βρήκε ηρωικό θάνατο στο Δρίσκο το 1912. Μετά από δώδεκα χρόνια σπουδών στη Γερμανία ακολουθούν 22 χρόνια ζωής του Μαβίλη στην Κέρκυρα. Με δεδομένη την οικονομική άνεση ο ποιητής έκανε μια «άπραγη ζωή», όπως τη χαρακτήριζε ο ίδιος.

Το δίπλωμα του δεν το χρησιμοποίησε ποτέ επαγγελματικά. Δεν ασχολήθηκε ούτε με τη συγγραφή ούτε με τη διδασκαλία. Ζούσε με τα εισοδήματα της πατρικής περιουσίας, που τώρα πια με τα τεράστια έξοδα της Γερμανίας είχε σχεδόν εξανημισθεί, η οικογένεια είναι αλήθεια μόλις κατόρθωνε να ισορροπεί τα πράγματα. Μοναδική απασχόληση του είναι τα «καλά»: η λογοτεχνία, οι μεταφράσεις, η λογοτεχνική συντροφιά, η διάνοηση και βέβαια η ποίηση, σχεδόν αποκλειστικά τώρα πλέον τα *σονέτα*. Οι ώρες του περνούσαν με διαβάσματα, με φανταστικές παρτίδες σκάκι, με εκλεκτή συντροφιά ολίγων φίλων, με περιπάτους και συζητήσεις στα καφενεία της Σπιανάδας και με συχνές εκδρομές στις φημισμένες εξοχές της Κέρκυρας. Στην άνεργη, ωστόσο, ζωή του Επτανήσιου αριστοκράτη κυριαρχεί ο θερμός πατριωτισμός, το αρρενωπό ήθος, το άρωμα της ποίησης, το χρέος της αλήθειας, η αρχοντιά της αρετής, η σεμνότητα της μετριοφροσύνης, αλλά και η οδύνη της μοναξιάς. Αφότου πέθαναν οι γονείς του ζει με την αφοσιωμένη αδελφή του, ανύπαντροι και οι δυο στη μοναξιά τους. Από την άποψη της ποιητικής του δημιουργίας τώρα είναι η πιο αποδοτική περίοδος της ζωής του. Τον εμπνέουν όλα τα ωραία και τα υψηλά: η αιώνια ομορφιά της φύσης, η λαχτάρα του έρωτα, η αγνότητα της φιλίας, η φιλοσοφική ενατένιση, η ιδέα της πατρίδας, ο αγώνας του δημοτικισμού. Παράλληλα η οδύνη της μοναξιάς, η εσωστρέφεια του ιδανικού, η μηδενιστική απραξία της ζωής και το ήθος του γενναίου του δημιουργούν πολύ έντονη την αίσθηση της ματαιότητας και του θανάτου ίσως και την οδύνη του τελευταίου. Η εκρηκτική ζωντάνια της εποχής της Γερμανίας βούλιαξαν, από ότι φαίνεται, στην αβρή μελαγχολία, την πίκρα της ζωής και την αδράνεια της απραξίας. Μόνο το πατριωτικό ιδανικό το όραμα της Ελλάδας, που τον είχε φωτίσει από μικρό, βρίσκεται πάντα σε δραστήρια εγρήγορση, ένα είδος αντίδοτο στην απραξία και την πίκρα, η περιφρόνηση του θανάτου και η προσφορά της θυσίας. Τα δυο τελευταία χρόνια της ζωής του η άγρυπνη συνείδηση του χρέους βρίσκει λαμπρή διέξοδο δράσης και η ως τότε μηδενιστική αδράνεια του εγκαταλείπεται. Τον καλούν να βοηθήσει με το ηθικό του κύρος την ανορθωτική προσπάθεια του Βενιζέλου για το έθνος και ο ποιητής δέχεται. Εκλέγεται βουλευτής και η παρουσία του στη Β Αναθεωρητική Βουλή του 1910 είναι υποδειγματική. Ιστορικός έμεινε ο λόγος του για το γλωσσικό ζήτημα, όταν ζητούσαν το περίφημο άρθρο του Συντάγματος, που κατοχύρωνε τη νομική επιβολή της καθαρεύουσας εις βάρος της γλώσσας του έθνους. Τον ίδιο χρόνο γίνεται ενεργό μέλος του «Εκπαιδευτικού Ομίλου» στην Αθήνα. Το επόμενο έτος πολέμησε για την απελευθέρωση της Ηπείρου βρίσκοντας το θάνατο στα βουνά του Δρίσκου απέναντι από τα Γιάννενα.

Η ποίηση του Α. Μαβίλη

Ο Α. Μαβίλης είναι λυρικός ποιητής ο τελευταίος της Επτανησιακής Σχολής που είχε γενάρχη το Διονύσιο Σολωμό. Το πρωτότυπο έργο του είναι περιορισμένο: 56 *σονέτα*, 44 άλλα ποιήματα και 15 επιγράμματα, απ' ότι φαίνεται είναι και αυτός όπως πλειάδα Ελλήνων ποιητών ολιγογράφος. Τα άλλα ποιήματα του είναι κυρίως νεανικά στιχουργήματα άλλα τελειότερα και άλλα ατελέστερα όλα όμως περισσότερο γυμνάσματα ποιητικά παρά δόκιμα έργα. Το κατ' εξοχήν έργο του αυτό που του

εξασφάλισε το όνομα του λυρικού ποιητή είναι τα σονέτα του και μάλιστα όχι όλα. Άλλα είναι απλά και καθαρά αμέσως προσιτά και άλλα είναι περίτεχνα και εξεζητημένα. Πειθαρχεί στη λιτή και αυστηρή μορφή των δεκατεσσάρων στίχων και της υποχρεωτικής ομοιοκαταληξίας που ασφαλώς περιορίζουν την έκφραση και την ευρύτερη διατύπωση συναισθημάτων και ιδεών. Είναι αυστηρά παρνασσιακός και στέκει δίπλα στο Γρυπάρη και τον Παλαμά. Οι πηγές έμπνευσης του Μαβίλη είναι η ομορφιά, η γυναίκα, ο έρωτας, η φύση, τα οράματα, η Ελλάδα, η Κέρκυρα, η φιλία, η αρετή, η πίκρα της ζωής, η μελαγχολία, η απαισιοδοξία. Υπάρχει πολύ φυσιολατρία αβρή μελαγχολία και ευγένεια αισθημάτων στην ποίηση του, ενώ δεν υπάρχουν θρησκευτικά βιώματα και μεταφυσικές ανησυχίες. Ο Μαβίλης είναι ποιητής γήινος αρρενωπός πολύ πονεμένος και βαθύτατα ανθρώπινος.

Από τα ερωτικά ποιήματα του Μαβίλη δεν λείπουν τα οράματα, οι οπτασίες και οι ονειροπολήσεις για την αγαπημένη γυναίκα, αλλά στην ώριμη περίοδο του έργου του -από το 1895 και μετά- ξεφεύγει από τον ιδανισμό του Σολωμού, του Τυπάλδου και του Μαρκορά και γίνεται πραγματιστής και υλιστής, αισθησιακός και ηδονιστής, όπως για παράδειγμα στο σονέτο το «*Σωκράκι*», όπου η αισθησιακή παρουσία μιας γυναίκας γίνεται ενσάρκωση του πειρασμού για τον ποιητή. Αναμφίβολα ο Μαβίλης συναιρεί τις δυο αντίθετες ιδιότητες: είναι ιδανιστής και αισθησιακός, ηδονιστής και ονειροπόλος. Η αφοσίωση του στα οράματα του νου και της ψυχής είναι διάχυτη στα περισσότερα από τα ποιήματα του, ενώ οι μυστικές στιγμές της εσωστρέφειας και της εξομολόγησης φαίνονται καθαρά σε αρκετά σονέτα του. Η φυσιολατρία του είναι επίσης διάχυτη και πηγαία. Επίσης, η πατρίδα τόσο η στενότερη όσο και η ευρύτερη δοξολογείται σε πολλά σονέτα για την ομορφιά και για τη δόξα της. Η πίκρα της ζωής, όμως, ο πόνος ο δικός του και των ανθρώπων, η αβρή μελαγχολία, που καταλήγει σε απιστοδοξία και μηδενισμό και, τέλος ο θάνατος ως λυτρωτής των πόνων, είναι τα κύρια χαρακτηριστικά της ευαισθησίας του. Η πίκρα της ζωής έρχεται και ξανάρχεται στα σονέτα του.

Η Στιχουργία του Μαβίλη: Ο Μαβίλης στιχουργεί, κυρίως, με τον ιαμβικό ενδεκασύλλαβο, προπάντων στα σονέτα του, αλλά στα νεανικά του στιχουργήματα χρησιμοποίησε και το δεκαπεντασύλλαβο καθώς και άλλους στίχους. Πολύ λίγο χρησιμοποίησε και το δεκατρισύλλαβο, στιχουργικό δημιούργημα του δασκάλου του Πολυλά. Για το δεκαπεντασύλλαβο του ο Καραντώνης έχει κάμει εύστοχες παρατηρήσεις, διαπιστώνει δηλ. ότι στα νεανικά του πρωτόλεια, δεν τον αγνοούσε, αλλά ότι τους καλύτερους δεκαπεντασύλλαβους τους έγραψε στη μετάφραση του «*Νάλας και Νταμαγιάντη*» (από το ινδικό έπος *Μαχαμπαράτα*). Αλλά ο κατεξοχήν στίχος, που χρησιμοποίησε στο πρωτότυπο έργο του, είναι ο ιαμβικός ενδεκασύλλαβος των Ιταλών με την κανονική του μορφή, δηλ. με τονισμό στην έκτη συλλαβή. Κάποτε χρησιμοποιεί και τον ενδεκασύλλαβο dantesco, που τονίζεται όχι στην έκτη αλλά στην έβδομη συλλαβή. Σχετικά με τη στιχουργία του ο Βάρναλης γράφει: «*..ο Σολωμός και ο Μαβίλης...ζήτησαν με μαρτυρική ευσυνειδησία το τέλει της μορφής, κι οι δυο το πετύχανε, συχνά όμως ο δάσκαλος έφτασε σε αμηλότερη κορφή*». Γενικότερα, και σε σχέση πάντα με την μορφολογία των σονέτων του

Μαβίλη θα μπορούσε να αναφερθεί κανείς στη λιτότητα της έκφρασης και την ευστοχία του λεξιλογίου, στους συχνούς διασκελισμούς, που ίσως ενοχλούν και κουράζουν καμιά φορά τον αναγνώστη, στις ευρηματικές και κάποτε λογοπαιχτικές κατά τον Βάρναλη ομοιοκαταληξίες του, στις εσωτερικές συνηχήσεις και παρηχήσεις και σε άλλες λεπτομέρειες της τεχνικής του, στον ενδεκασύλλαβο των σονέτων, όσο και σε άλλα μέτρα και στιχουργικά συστήματα που χρησιμοποιεί.

Η γλώσσα του Μαβίλη είναι καθαρή δημοτική με επτανησιακούς ιδιοματισμούς, πλούσια και ευρηματική παρ' όλους τους περιορισμούς, που επιβάλλει η στιχουργική και νοηματική ασφυξία του σονέτου. Οι παραλλαγές και οι ταλαντεύσεις, που υπάρχουν στα χειρόγραφα του, δείχνουν με πόση ευσυνειδησία και προσοχή αναζητούσε την πιο κατάλληλη και πιο εύηχη λέξη για τους στίχους του, πως επιζητούσε τη γλωσσική και νοηματική ευστοχία, τους απαλούς τόνους και τη μουσικότητα του στίχου. Τα σονέτα του τα δούλευε γλωσσικά με την υπομονή και την ευαισθησία του καλλιτέχνη, που κατέχει το ιδανικό της τελειότητας. Ο Μαβίλης είναι λυρικός ποιητής από τους ελάσσονες, αλλά ποιητής γνήσιος και αυθεντικός. Η ποίηση του θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένα δίδυμο επίτευγμα: ο έρωτας από τη μια μεριά και η πίκρα της ζωής από την άλλη- η πίκρα της ζωής ως τη μηδενιστική ανυπαρξία.

Τα ποιήματα του Μαβίλη δεν εκδόθηκαν ποτέ σε ιδιαίτερη συλλογή από τον ποιητή, δημοσιεύτηκαν είτε από τον ίδιο σποραδικά σε λογοτεχνικά περιοδικά είτε από άλλους λόγιους μετά το θάνατο του, πάλι σε περιοδικά αλλά και σε συνολικές εκδόσεις. Όλες αυτές οι εκδόσεις προέρχονται από τέσσερις κατηγορίες χειρογράφων: α) από χειρόγραφα που ο ίδιος ο Μαβίλης έστειλε στα περιοδικά β) από τα χειρόγραφα του ποιητή, που βρέθηκαν στα κατάλοιπα του και αποτελούν τον κύριο όγκο του έργου του, γ) από τα γράμματα της αλληλογραφίας του, στα οποία μερικές φορές έγραφε και νέα ποιήματα δ) από τα αυτόγραφα, που έδινε ο ποιητής σε φίλους του ή έγραφε σε Λευκώματα Κυριών, όπως ήταν συνήθεια της εποχής.

